

SOCIALE TANDHEELKUNDE

SOCIAAL-TANDHEELKUNDIGE STATISTIEK OVER 1965

Voor de tiende maal sinds haar instelling heeft de Commissie Tandheelkundige Statistiek, schepping van de Maatschappij en de medewerkende ziekenfondsorganisaties, in het kortelings verschenen Statistisch Overzicht, verslag gedaan van haar bevindingen met betrekking tot de omvang der onderscheidene tandheelkundige verrichtingen in ziekenfondsverband in 1965.

Tegenover zijn voorgangers heeft het aan betekenis gewonnen doordat thans ook de gegevens van de R.K.-ziekenfondsen in de zuidelijke provincies en eveneens die van de poliklinieken (op één na) erin konden worden verwerkt. Het resultaat is dan ook dat (behoudens de afzijdigheid van enkele verwante instellingen) het Overzicht het materiaal bevat betreffende 97¼% van de totale ziekenfondsbevolking van 8.66 miljoen verzekerden, zij het dan dat de gegevens met betrekking tot de huisbehandeling gescheiden zijn gehouden van die ten aanzien van de poliklinieken. Om volledig te zijn diene dat de huisbehandeling betrekking had op 7,4 miljoen en die in poliklinieken op 1 miljoen verzekerden.

Waar de aandacht het eerst naar uitgaat zijn de gesaneerden, waarvan het aantal der „reeds” gesaneerden iets meer dan 2 miljoen bedroeg. Dit betreft echter alleen de huisbehandeling aangezien het aantal voor de poliklinieken niet wordt vermeld. Van de gesaneerden kwamen in de loop van 1965 182 duizend te vervallen al behoeven deze niet allemaal als voor de sanering verloren te worden beschouwd. Immers een enquête, een paar jaar geleden te Enschede gehouden, met aansluitend individueel onderzoek, bracht aan het licht dat overgang in de militaire dienst, overschrijding van de welstandsgrens, ziekte, administratieve hiaten bij verhuizing, pendelen e.d. deze mutaties voor een groot deel konden verklaren.

Nieuw gesaneerd werden 276.600 in de huisbehandeling, waardoor het aantal bezitters van een saneringskaart met 3¹/₃% is toegenomen. Tenzamen vormen zij ruim 28% van het ziekenfondsbestand. Telt men er ook de schoolkinderen bij dan betekent zulks dat, uitgaande alleen van de huisbehandeling, 32,3% van het genoemde totaal als gesaneerd is te beschouwen.

Hierbij dienen ook nog te worden geteld de gesaneerden in de poliklinieken ten getale van 186.000, zijnde 16,8% van het gemiddelde aantal zielen dat op behandeling in de poliklinieken is aangewezen. Zonder de kinderen reduceert dit het landelijk percentage tot 27%. Met inbegrip van de schoolplichtige jeugd beliep het totaal op 31 december van het verslagjaar 31,3%.

Reeds bij een vroegere gelegenheid werd toegelicht dat dit percentage een ietwat vertekend beeld geeft van de „dentalmindedness” onder de ziekenfondsverzekerden omdat in het totale zielental ook begrepen zijn tandeloozen enerzijds en aan de voet de zuigelingen en kleuters, die voor de berekening niet of nog niet in aanmerking mogen komen. Dat zijn dus de leeftijdsgroepen beneden 6 jaar en – laat ons zeggen, gemiddeld – boven 45 jaar, vormende matig geschat een derde van de bevolking. Laat men deze buiten beschouwing dan maken de gesaneerden 47% uit van de ziekenfondsverzekerden die potentieel voor sanering in aanmerking zouden komen.

Bepalen wij ons thans bij de verrichtingen die de basis van de sanering hebben gevormd dan blijkt dat voor een sanering gemiddeld 2,43 restauraties nodig waren, een getal dat ook voor de beide voorafgegane jaren vermeld staat. Tevens blijkt dat, behalve het genoemde aantal restauraties, bij elke twee nieuw-gesaneerden één extractie is uitgevoerd. Bij de reeds gesaneerden was zulks eens in de vier jaar het geval.

Vergelijking van al deze cijfers over de laatste drie jaren laat zien dat er vrijwel geen verschil valt op te merken, behalve dat bij de reeds gesaneerden het gemiddelde aantal vullingen van 2,48 via 2,46 tot 2,40 is teruggelopen. Gelijk gezegd betreft dit de huisbehandeling aangezien voor de poliklinieken geen getallen zijn opgenomen.

Wat de aandacht trekt is, dat voor het gesaneerd houden, behalve het gemiddelde voor de extracties, eenzelfde aantal restauraties nodig is gebleken als voor de nieuw-gesaneerden. Het gevolg daarvan is geweest dat de gemiddelde kosten voor vertegenwoordigers van beide groepen in zover verschillen dat deze voor de reeds gesaneerden (*f* 24,57) bijna een vierde hoger liggen dan bij de nieuw-gesaneerden (*f* 18,79). Dit wordt verklaard door de halfjaarlijkse gebitsinspectie (ten bedrage van *f* 9.34 miljoen) en van de pulpabehandelingen, waarvan de (bescheiden) verhouding tot het aantal gelegde vullingen 1 op 43 heeft bedragen. In de huisbehandeling was dit verhoudingsgetal 1 : 44.4, voor de poliklinieken 1 : 34. Men is daar dus ten aanzien van de pulpabehandelingen als behoudsmiddel conserverender ingesteld dan in de huisbehandeling.

Het loont de moeite ook ten aanzien van de andere verrichtingen een vergelijking te trekken. Daarvoor dient men te rade te gaan bij de gegevens per 1000 zielen. Dit bedroeg wat de extracties betreft voor de nieuw-gesaneerden in de huisbehandeling 19, in de poliklinieken 13 en voor de reeds-gesaneerden bij de huisbehandeling 64 tegen in de poliklinieken 42.

Ook ten aanzien van de restauraties blijken er verschillen tot uitdrukking te zijn gekomen. Zo werden in de huisbehandeling per 1000 zielen bij de nieuw-gesaneerden 90 vullingen gelegd tegen in de poliklinieken 65. Bij de reeds gesaneerden waren dit per 1000 zielen in de huisbehandeling 592 tegen in de poliklinieken 414.

Het totale aantal extracties (dus bij alle groepen verzekerden) per 1000

zielen ontliet elkaar niet veel want in de huisbehandeling was dit 218 en in de poliklinieken 209.

De prothetische toepassingen vormden als steeds een bron van ijver. Zo werden in 1965 niet minder dan 93.000 volledige kunstgebitten geplaatst en daarnaast nog 67.000 gehele onder- resp. bovenprotheses. Het aantal partiële (van gemiddeld 5 elementen) bedroeg 68.250.

Beschouwt men de dragers van de twee eerstgenoemde vervangingen als gebitsinvaliden dan is het reeds bestaande aantal daarvan in het verslagjaar met iets meer dan 160.000 vermeerderd. Het is jammer dat voor een goed inzicht in deze sociale voorziening geen mededelingen in het verslag zijn vervat omtrent de gemiddelde leeftijd waarop deze protheses zijn geplaatst. Men moet er nu naar gissen. Gaat men er op die basis van uit dat deze zo ongeveer om de 45 jaar zal liggen, dan heeft een en ander betrekking op ongeveer een kwart van de ziekenfondsbevolking. Hetgeen betekent dat van elke 12,5 verzekerden boven die leeftijd één van een volledige of „halve” prothese in 1965 werd voorzien, dus 8%. Houdt men tevens rekening met al degenen die reeds in vorige jaren aan eenzelfde behandeling waren onderworpen dan zijn wij als volk goeddeels in de oudere jaarklassen een tandeloos geslacht.

Er is wel enig verschil op te merken ten aanzien van de prothetische activiteiten in de huisbehandeling en in de poliklinieken. Zo werden in de eerste per 1000 zielen 10.7 volledige kunstgebitten geplaatst tegen in de poliklinieken 13. Voor de „halve” protheses was de verhouding omgekeerd, nl. $8\frac{1}{2}$ resp. 8. Ook werden in de poliklinieken naar verhouding minder partiële protheses vervaardigd en wel 7.9 tegen in de huisbehandeling 8.14.

Het aantal overzettingen gaf een groter verschil te zien nl. in de huisbehandeling 2.5 per 1000 zielen tegen 0.7 in de poliklinieken.

Tot besluit een paar cijfers met betrekking tot de extracties als voorbereiding van de mond voor prothetisch herstel. Deze bedroegen per volledige prothese 12.84 in de huisbehandeling; in de poliklinieken beliep het aantal te verwijderen restelementen 9.3.

Het gemiddelde aantal restauraties per 1000 zielen liep eveneens nogal uiteen; dit bedroeg in de huisbehandeling nl. 693, in de poliklinieken 486.

Wanneer men de lijst van de percentages gesaneerden in de huisbehandeling voor de afzonderlijke ziekenfondsen nagaat dan doet zich een belangrijke schommeling voor rond het gemiddelde van 24.71%. Dit percentage vertoont uitersten van bijna 55% naar boven en van 12.3% naar beneden, welk laatste cijfer door nog 6 fondsen wordt benaderd en met resp. 12.36, 14.96, 15.64 en 17.66% gezelschap wordt gehouden. Dat het hier niet uitsluitend kleine fondsen betreft moge blijken uit de resp. aantallen zielen van 1100, 1900, 5200, 10.900, 16.500, 19.000 en 27.000. Het ziekenfonds „Alzines”, hetwelk een geselecteerde groep, met name verpleeg-

sters, omvat en over het gehele land verzekerden heeft, vertoont veruit het hoogste percentage gesaneerden (55) op een zielental van 17.578.

Van de 106 ziekenfondsen met behandeling ten huize van de medewerkende tandartsen, zijn er 13 met minder dan 20% gesaneerden, 44 met een percentage van 20 t/m 25, terwijl bij 26 het percentage gelegen is van 26 t/m 29. Boven 29% zijn er dan nog 23, waarvan 19 boven 30%.

Wanneer wij ons ook een ogenblik verdiepen in de financiële consequenties zoals die meer voor de tandarts van belang zijn, dan dient te worden herhaald dat de kosten, verbonden aan een sanering gemiddeld *f* 18,79 hebben bedragen en voor het gesaneerd houden *f* 24,57. Het verschil vindt zijn verklaring in de bij het laatstgenoemde bedrag inbegrepen kosten van de halfjaarlijkse gebitsinspecties en in die van de pulpabehandelingen. Voor het jaar 1964 waren deze (nog altijd betreft het de huisbehandeling) lager en wel resp. *f* 16,31 en *f* 21,68.

Van die kosten per nieuw-gesaneerde patiënt kwam *f* 8,19 voor diens eigen rekening. Bij de reeds gesaneerden was dit *f* 1,24, betrekking hebbende op bijbetaling inzake geplaatste partiële protheses. Omtrent de kosten in de poliklinieken bevat het verslag geen gegevens of aanknopingspunten voor een berekening.

Aan de protheses werd, met inbegrip van de voorbereidende extracties *f* 24.78 miljoen ten koste gelegd, waarvan *f* 13.4 miljoen door de verzekerden moest worden vergoed.

Opvallend is dat aan de groep der niet-gesaneerden, zijnde driekwart van het verzekerdenbestand, niet meer dan *f* 3.6 miljoen of nog geen 5% van de totale uitgaven voor gebitbehandeling, aan extracties en vullingen werd besteed.

Deze totale uitgaven bedroegen *f* 75½ miljoen, een stijging ten opzichte van het vorige jaar vertonend van *f* 23.1 miljoen. Het aandeel van de verzekerden was verhoudingsgewijs vrijwel hetzelfde, nl. iets meer dan 21%.

De prothese-extracties vergden *f* 2.4 miljoen, de volledige en „halve” protheses *f* 16.8 miljoen; dit alleen in de huisbehandeling. Met inbegrip van de poliklinieken stegen de kosten van de prothese-extracties (met *f* 255.000) tot *f* 2.655.000,-. De uitgaven voor de hele en halve volledige kunstgebitten beliepen in totaal (met een stijging van *f* 2.8 miljoen) *f* 19.6 miljoen.

Gaat men van de veronderstelling uit dat de kosten voor de poliklinieken wel zo ongeveer gelijk zullen zijn aan die van de huisbehandeling, waarbij 85.6% van het totale verzekerdenbestand is aangesloten, dan zullen de uitgaven daarvoor met 14.4% mogen worden in rekening gebracht. De uitgaven voor de sociale gebitsverzorging vertonen dan een eindbedrag van *f* 87.9 miljoen.

Sinds 1964 heeft ook de tandheelkundig-specialistische behandeling haar

intrede gedaan in het Statistisch Overzicht. Er wordt een afzonderlijk hoofdstuk aan gewijd. Daaruit blijkt dat 18 specialisten in mondziekten en chirurgische prothese hun deskundigheid hebben bot gevierd op 42 gespecificeerde verrichtingen. Hun declaraties daarvoor beliepen in 1965 een totaalbedrag van iets minder dan f 589.000,-. Het veelvuldigst kwamen voor: verwijdering van geretineerde elementen (3862), apexresecties (1419) en extracties onder narcose (1203). De gemiddelde verpleegduur per patiënt bedroeg iets minder dan 11 dagen, $2\frac{1}{2}$ dag langer dan in 1964. De gemiddelde kosten per patiënt waren ruim f 42,-.

P. H. Buisman